



SKJØTSEL AV SOLBLOMLOKALITET SOLBJØR, LUNNER KOMMUNE

TILTAK FOR TRUA ARTER

31. OKTOBER. 2021



PLANTER
I VÅTMARK



MENNESKET
I VÅTMARK



INSEKTER
I VÅTMARK



FUGLER
I VÅTMARK



FISK
I VÅTMARK



DYR
I VÅTMARK



DYR
I VÅTMARK

RAPPORT 2021:27

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Antonia Bilger

Oppdragsgiver:

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Kontaktperson:

Åsmund Tysse

Referanse:

Hoch, L. (2021). Skjøtsel av solblomlokalitet Solbjør, Lunner kommune. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. (Rapport 2021:27).

Sammendrag:

Solblom har gått sterkt tilbake i Norge som følge av opphør av beite og slått, både på innmark og utmark. På Solbjør i Lunner kommune ble det kartlagt en liten solblomforekomst som ble truet av gjengroing.

I 2021 har Dokkadeltaet Våtmarkssenter fristilt og slått et område rundt solblomforekomsten for å bedre vekstvilkårene for arten. Dette arbeidet bør videreføres i 2022.

Emneord:

Solblom, *Arnica montana*, skjøtsel, Lunner kommune





INNHold

Innledning	4
Kort om lokaliteten	4
Tradisjonell og nåværende drift	4
Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	5
Mål for lokaliteten	6
Restaureringstiltak.....	6
Skjøtselstiltak.....	6
Overvåking/registrering.....	6
Gjennomførte tiltak i 2021	7
Videre arbeid.....	11
Kilder	11



Innledning

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS arbeider med kartlegging av naturmangfold med hovedvekt på viktige arter og naturtyper, skjøtsel og naturrestaurering. De siste årene har vi vært aktive i skjøtsel, særlig i tilknytning til viktige naturtyper, truede arter og verneområder.

Solblom har gått sterkt tilbake som følge av opphør av beite og slått, både på innmark og utmark. Tidligere slåtteområde som ble beita om høsten er nå på mange steder brukt intensivt som beitemark hele sesongen. Sterkt beitetrykk fører til at blomsterstenglene blir beitet før de får satt frø. Mye tråkk kan også skade plantene, og ved for sterkt beitetrykk vil solblom forsvinne etter noen år. Ofte blir beitemark tilført kunstgjødsel, og dette tåler solblom dårlig. Solblom vurderes derfor som sårbar (VU) med fragmentering av utbredelsen, og fordi vi regner med at tilbakegangen vil fortsette. Undersøkelser har vist at ved opphør av tradisjonelt bruk av kulturlandskap, så går arten ut innen 60 år. De største truslene for solblom er derfor opphør av slått og beite, oppdyrking og gjødsling. Planting av skog og fysiske inngrep som hyttefelt, veianlegg og lignende er andre trusler (Solstad & Bjureke 2011).

Kort om lokaliteten

(Hentet fra skjøtselsplanen Larsen et al 2021)

Solbjør ligger sør for Elgsjøen i Søndre Oppdalen. Selve lokaliteten ligger under Vinstralinja nordvest for gården. Området befinner seg innenfor det geologiske Oslofeltet, og berggrunnen på lokaliteten består av leirskifer, kalkstein og knollet kalk. Det er et tynt lag med forvitningsmateriale over berggrunnen, og kalkeffekten på vegetasjonen er observerbar. Lokaliteten ligger ikke i Naturbase. Naturtype er naturbeitemark, og grunntype etter NiN på lokaliteten er svakt kalkrik eng med mindre hevdpreg (T32-C-5), som er i sein gjenvekstsukkesjonsfase.

Tradisjonell og nåværende drift

Flyfoto 1 fra 1963 viser et åpent beitemark som strekket seg over nokså store areal rundt resten av solblom-bestanden som ble funnet i 2020. Muligens har området opprinnelig blitt brukt som slåtteområde. Rett øst av forekomsten har det over en periode stått et granplantefelt som ble hogt i 2010/2011 (flyfoto 2 fra 2008). Store deler av beitemarka i sør og sørvest har blitt omgjort til åker, og et forholdsvis lite areal under kraftlinja og i vest har blitt overlatt gjengroing. Under kraftlinja ryddes regelmessig for trær (flyfoto 3 fra 2017). Kartutsnittene illustrerer godt hvordan ombruk og gjengroingen har endret landskapet i løpet av disse vel 50 årene (se figur 1)



Figur 1 Flyfoto fra solblomforekomsten på Solbjør fra 1963, 2008 og 2017.

Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Området under kraftlinja er preget av nokså tett busksjikt med lauvtreoppslag og bukser. Tettheten varierer noe og lokalt ved forekomsten av solblom antas busksjiktstettheten å være på rundt 25 % i 2020. Vegetasjonen er sammensatt av svakt kalkkrevende arter, men det er kun noen få engarter igjen, slik som prestekrage, gulaks,



blåklukke og firkantperikum. Ellers finnes arter som blåbær, smyle, skogstorkenebb, tepperot og knollerteknapp. Solblombestanden består av ca. 200 rosetter fordelt på ca. 2 m². Det ble observert 8 blomsterstengel, hvorav én i blomst

Mål for lokaliteten

Hovedmål er å bevare forekomsten av solblom (VU). Lokaliteten skal ha minst 2 delpopulasjoner over tid (4-6 år). På sikt skal antall skudd økes betraktelig. Til sammen skal lokaliteten ha minst 30 blomstrende individer.

Restaureringstiltak

Forekomsten av solblom bør merkes for gjennomføring av tiltak for å unngå tråkkskader på arten. På et areal av ca. 10 x 30 meter rundt forekomsten mot sørøst og nordvest under kraftlinja, bør busksjiktet fjernes. Dette inkluderer lauvtreoppslag og busker som skal kuttes mest mulig bakkenært. Ved fjerning av hogstgreiner skal ikke solblom dekkes til, og greinene bør helst lagres minst 10 meter unna arealet som har blitt ryddet, og som skal holdes åpent fremover.

Skjøtselstiltak

For bevaring av solblom hadde det vært best å foreta årlig slått av det ryddete arealet på lokaliteten. Slåtten utføres etter at arten er avblomstret, dvs. etter 10. august. Det anbefales bruk av tohjuls slåmaskin på lokaliteten.

Overvåking/registrering

- Årlig overvåking av solblompopulasjonene, med telling av antall rosetter og blomsterstengler (i blomst/i knopp).
- Registrering av antall habitatspesifikke arter for semi-naturlig eng (hvert 3. år sammen med overvåking av solblom).

Gjennomførte tiltak i 2021

Rydding og slått av solblomlokalitet Solbjør ble gjennomført 30.09.21 med to ansatte. Det ble brukt ryddesag med påmontert trekantblad og hagesaks for å rydde et område på rundt 1 daa rundt solblomforekomsten. Lauvoppslag hadde rukket å bli omtrent 2 – 3 m høy innen høsten 2021 og skygget for solblom.

I tillegg til rydding av lauvoppslag slo vi området som ble fristilt med ryddesag, raket sammen gresset og dro det unna med hjelp av presenning. Det ligger fortsatt mye hogsavfall på lokaliteten som bør fjernes der det åpnes opp. Noe av det ble fjernet under arbeidet i 2021. Det ble anlagt to deponier for kvist og planteavfall omtrent 10 m og 30 m unna solblomforekomsten. Begge deponier er plassert slik at de ikke utgjør gjødslingsfare for solblom.



Figur 2 Solblomforekomst ved Solbjør i slutten av september 2021 (Foto: L. Hoch 2021)



Figur 3 før rydding av solblomlokalitet Solbjør. Forekomsten er ved siden av bensinkanna (Foto: L. Hoch 2021)



Figur 4 Før rydding (Foto: L. Hoch 2021)



Figur 5 Etter rydding (Foto: L. Hoch 2021)



Figur 6 Etter rydding (Foto: L. Hoch 2021)

Videre arbeid

Det anbefales på det sterkeste at skjøtselen av området rundt solblomforekomsten videreføres i årene som kommer for å oppnå gode vekstvilkår. Blir ikke skjøtselen opprettholdt, kan individene med solblom på sikt forsvinne fra disse lokalitetene. Med å åpne opp rundt forekomsten tilrettelegger det for spredning av arten og spiring av frø fra frøbanken. Under arbeidet i 2021 ble det snakket med en eldre nabo som kunne fortelle at området før i tida ble brukt som beitemark for storfe og at det var mange blomster på området.

Det viktigste for å ivareta solblom ved lokaliteten er å holde det lysåpent ved å redusere lauv- og krattoppslag. Det anbefales å fortsette med slått og manuell rydding på senhøsten etter blomstring. Ved sen slått ligger det svært godt til rette for neste års blomstring for både solblom og andre lys- og kalkkrevende arter forbundet til denne naturtypen.

Gjødslingseffekten kan også være en trussel for solblom. Siden det fortsatt er mye hogstavfall på lokaliteten kan det føre til en dominans av nitrogenkrevende arter som brennesle og bringebær. Det bør derfor også ryddes bort mer av hogstavfallet rund solblomforekomsten.

Det er svært viktig å opprettholde overvåkingen av antall solblom på lokaliteten for justering av type og mengde skjøtsel.

Kilder

Larsen, B. H., Hanssen, U. & Høitomt, G. (2021). Skjøtselsplaner for lokaliteter med intakt forekomst av solblom *Arnica montana* i Vestoppland og Valdres. Miljøfaglig Utredning Rapport 2021-5. 63 s. ISBN 978-82-345-0126-5.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Solstad, H., Bjureke, K. (2011). Solblom *Arnica montana*. Artsdatabankens faktaark nr. 202. ISSN1504-9140.



Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2870 Odnes Tel: +47 61 10 00 20 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

